

Zorg en Ondersteuning in de Buurt #ZOiB

Resultaten

ZonMw

Zorg en Ondersteuning in de Buurt #ZOiB

Resultaten

Juni 2015

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie
Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdpdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het initiatief Zorg en Ondersteuning in de Buurt kunt u contact opnemen via e-mail zoib@zonmw.nl

Auteur: kernteam Zorg en Ondersteuning in de Buurt
Datum: juni 2015
Oplagenummer: 0/06/2015/ZW

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11
Fax 070 349 53 58
www.zonmw.nl
 info@zonmw.nl

Inhoud

Managementsamenvatting	4
1. ZOiB-regio's	5
1.1 Resultaten geselecteerde regio's ZOiB projecten	5
1.1.1 Den Haag	5
1.1.2 Friesland	6
1.1.3 Nieuwegein en Nijkerk	6
1.1.4 Nijmegen	7
1.1.5 Groningen	7
1.1.6 Zeeuws-Vlaanderen	8
1.1.7 Nieuwegein	8
2.2 Regio's die ZonMw/ZOiB zelf benaderd hebben	9
2.2.1 Overige vormen van kennisdeling vanuit ZOiB	9
2.2.2 Overige samenwerkingsinitiatieven vanuit ZOiB	9
2.2.3 Verbindingen tussen de verschillende ZonMw programma's en ZOiB	10
3. Kennisdossiers ZOiB	10
3.1 Structurele borging samenwerking Zorgverzekeraar VGZ en gemeente Nijmegen	10
3.2 Burgerparticipatie de regio 's Hertogenbosch	11
3.3 Kennisinfrastructuur	11
3.4 THUIS.LAB - 100 huiskamergesprekken in Noord-Holland	12
4. Meet the Experts (Interactieve werkbezoeken)	13
5. ZOiB Congres 'Kennis in de Buurt'	13
6. Externe contacten ZOiB, 2013- 2014	15
6.1 Proeftuinen (actualisering)	15
6.2 Local in Noord Brabant en projectvoorstel binnen RIVM.	15
6.3 Centrum Gezond Leven (RIVM)	16
6.4 Vilans	16
6.4.1 Gezamenlijke of aanpalende inspanningen ten behoeve van de regio's	16
6.4.2 Kennispleinen	17
7. Conclusie	17
7.1 Positieve aspecten samengevat	18
7.2 Aanbevelingen	19

Managementsamenvatting

Het ZonMw initiatief Zorg en Ondersteuning in de Buurt (ZOiB) is een samenwerkings- en begeleidingsexperiment, waarbij op een intensieve manier de resultaten uit de verschillende ZonMw programma's met elkaar werden verbonden en naar het veld zijn toegebracht. ZonMw is sinds 2010 met VWS in gesprek over verbinding van de resultaten van acht ZonMw programma's die waren gericht op zorg, preventie en/of welzijn. De acht programma's hebben ruim 400 projecten opgeleverd in diverse zorgdomeinen. Er werd een gezamenlijke werkconferentie georganiseerd, de ervaringen van de Proeftuinen van VWS werden meegenomen en uiteindelijk hebben deze acties eind 2013 geleid tot het ZonMw experiment 'Zorg en Ondersteuning in de Buurt' (ZOiB).

Het ZonMw-experiment 'Zorg en Ondersteuning in de Buurt' formuleerde de volgende doelen op drie niveaus:

1. Concrete resultaten in deelnemende regio's op verbetering van samenwerking, samenhang in zorg en ondersteuning in de buurt, afgestemd op de werkelijke behoeften van burgers.
2. Een beter inzicht bij ZonMw in de werkelijke informatie- en kennisbehoefte in de regio als basis voor het ontwikkelen van verbeterde werkwijzen in praktijkgerichte programmering en ontsluiting van beschikbare (gebundelde) kennis en ervaring.
3. Inzicht voor landelijke beleidspartijen in de opties om de verbinding van vraag en aanbod van kennis en ervaring rond zorg en ondersteuning in de buurt op de langere termijn te borgen. Welke rollen moeten de verschillende landelijke en regionale spelers hierin op zich nemen? Wat zijn de aandachtspunten en/of effecten van verandering van financiering.

Subsidieverstrekking stond binnen ZOiB nadrukkelijk niet op de voorgrond, wél het verbinden, versnellen en delen van kennis en ervaring. ZOiB heeft vooruitstrevende regio's hierbij ondersteund en gestimuleerd, met als doel een betere samenwerking en samenhang in zorg en ondersteuning in de buurt, afgestemd op de werkelijke behoeften van burgers.

Met zeven van de geselecteerde regio's is de samenwerking in 2014 voortgezet. Deze regio's voldeden aan de inhoudelijke criteria; er was interesse in samenwerking en de verwachting was dat er binnen de looptijd van het ZOiB-project concrete resultaten geboekt kunnen worden. De financiering van dit experiment kwam voort uit de niet gealloceerde middelen van het programma Op een lijn.

De volgende doelen zijn gerealiseerd: er zijn in totaal zeven projecten uitgezet in de verschillende regio's, waarbij verschillende regio's ook hebben samengewerkt. Er zijn vier kennisdossiers ontwikkeld, zeven landelijke werkbezoeken georganiseerd en een grootschalig afsluitend congres georganiseerd voor deelnemers en belangstellenden. Daarnaast zijn er diverse bijeenkomsten geweest met verschillende relevante stakeholders en hebben we kennis en ervaringen kunnen ontwikkelen, delen en ontsluiten.

1. ZOiB-regio's

Een van de doelen van ZOiB was om de regio's in het land in te gaan en samenwerking tussen de zorg, gemeenten en het sociale domein te ondersteunen en stimuleren. Alle kandidaatregio's kwamen voort uit de onderliggende programma's van ZOiB.

Met 17 kandidaat regio's is contact gezocht. De uitkomsten van de contacten zijn geanalyseerd aan de hand van doelen Verbinden, Verbreden, Versnellen en de criteria zoals beschreven in het plan van aanpak:

- In de regio lopen meerdere ZonMw-projecten die gezamenlijk de relevante beleidsvelden en domeinen (preventie, welzijn, zorg) omvatten.
- De regio beschikt over meerdere vooruitstrevende bestuurders, er is al enige infrastructuur aanwezig en een breed draagvlak voor innovatie (vanuit een ZonMw-programma of op eigen initiatief).
- In de regio is bereidheid om te denken en ontwikkelen vanuit het belang van burgers en een streven naar eigen regie, zelfredzaamheid en participatie. De gevolgen hiervan voor (het belang van) organisaties worden onder ogen gezien en oplossingen worden constructief verkend.
- In de regio is behoefte aan en motivatie voor benutting van kennis en ervaring die al elders is opgedaan en voor doorontwikkelen van deze kennis en ervaring in de eigen context.
- Ondersteuning van ZonMw conflicteert niet met inzet vanuit andere programma's of initiatieven.

Van belang was, dat we luisterden naar het veld. Waar is behoefte aan, wie en wat heb je daarvoor nodig, nu, op dit moment? De transities boden een goed aanknopingspunt voor een diversiteit aan projecten en onderwerpen voor ZOiB. Met zeven regio's is in een korte tijd intensief contact opgebouwd. Hieronder treft u een gedetailleerde omschrijving van de regioprojecten van ZOiB.

1.1 Resultaten geselecteerde regio's ZOiB projecten

1.1.1 Den Haag

Een aantal eerste- en tweedelijns zorgorganisaties in Den Haag werken samen in het netwerk *Duurzame Zorg en Ondersteuning in de Buurt Haaglanden (DZOiB)*. Dit netwerk heeft als primair doel het (door)ontwikkelen van duurzame zorg en ondersteuning in de buurt. De gemeente, zorgverzekeraars een patiëntenorganisatie en een welzijnsorganisatie zijn ook bij dit netwerk betrokken, wat gezien de transities in zorg en het sociale domein een belangrijke voorwaarde is om tot duurzaam beleid te komen. Hiervoor wil het netwerk tot een regionale agenda Duurzame Zorg en Ondersteuning in de Buurt komen en voor zover mogelijk aansluiten bij het beleid van de gemeente Den Haag. Men is aangesloten bij het gemeentelijk overleg met dit netwerk. Om dit te realiseren is een subsidieaanvraag ingediend voor een ontwikkel en implementatieproject, welke na beoordeling is gehonoreerd. Daarnaast heeft de regio Den Haag gebruik gemaakt van de bij ZonMw gehanteerde criteria van 'goede voorbeelden' van projecten als onderlegger voor hun eigen project.

Opgeleverde producten:

- Missie/visiedocument
- Checklist DZOiB
- Overzicht 'goede voorbeelden'
- Kennisplein via website Transmurale Zorg Den Haag e.o.
- Regionale agenda zorg en welzijn
- Workshop congres ZOiB 'Duurzame zorg en ondersteuning in de Buurt'

1.1.2 Friesland

In de provincie Friesland is men naast het proeftuinproject, gestart met het programma Sociaal-Medische 1ste lijn waarin het sociale domein met het zorgdomein wordt verbonden. Het uitgangspunt is de optimale cliëntenreis in de gehele keten van zorg en ondersteuning. De zorgverzekeraar en vertegenwoordigers van de 23 gemeenten gaan samen met Zorgbelang samenwerkingsmodellen ontwikkelen die aan die visie tegemoet komen. Tegelijkertijd leert men van de implementatie van de sociale wijkteams die nu al gerealiseerd zijn. In het sociaal- medisch model is de wijkverpleegkundige als verbindende schakel gepositioneerd. Zodoende heeft ZonMw regelmatig geadviseerd en verbindingen gelegd met bestaande kennis uit het programma Zichtbare schakel. Er zijn goede voorbeelden en theoretische modellen aangedragen ter ondersteuning van die samenwerkingsdriehoek huisarts-wijkverpleegkundige- sociaal werker. In dit traject is geen financiële impuls van ZonMw nodig geweest. Vanuit dit platform heeft Friesland op het ZonMw-congres een workshop 'Kennis in de buurt' van 1 december 2014, een workshop verzorgd. De Friesland is een actieve zorgverzekeraar, ze zijn ook betrokken bij de proeftuin Zorgberoepen en opleidingen in 2030.

Opgeleverd product:

- Workshop ZOiB congres 'Kennis in de buurt'.

1.1.3 Nieuwegein en Nijkerk

De regio's Nijkerk en Nieuwegein besloten samen te werken aan het project 'Positieve gezondheid' waarbij er een concreet activiteitenprogramma op het gebied van zorg en welzijn werd ontwikkeld voor én door de inwoners van hun gemeenten. De grondslag van dit project is Positieve Psychologie en gezondheid; een levensloop- en populatiegerichte aanpak waarbij integraal wordt gewerkt aan het versterken van de gezondheid en de veerkracht van zowel individuen als de gehele populatie, en waarbij de inwoners, plus gemeenten en zorgverzekeraars actief worden betrokken bij het ontwikkelen ervan. Hiervoor werd de zogenaamde Future Search methode gebruikt. Dit is een effectieve techniek die zich al eerder heeft bewezen bij het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken, om via co-creatie alle betrokkenen inclusief inwoners te empoweren om mee te denken om samen tot toekomstgerichte en breed gedragen actieplannen te komen. De inwoners, maar ook de deelnemers van de gemeenten waren erg enthousiast over deze methode. Daarnaast is er onderzocht of het mogelijk was om vanuit de bestaande literatuur op het vakgebied van de positieve psychologie tot een theoretisch framework te komen van interventies die de gezondheid en veerkracht kunnen versterken. De betrokken gezondheidscentra's nemen de uitkomsten in ieder geval mee in hun beleidsontwikkeling en hopen dat de gemeenten en de zorgverzekeraars zullen volgen. Zij blijven hierover in gesprek met elkaar.

Opgeleverde producten:

- Onderzoeksrapport: evaluatie, verslag met conclusies en aanbevelingen van de positieve toekomstverkenning
- Gezonde wijkaanpak werknootie Gemeente Nieuwegein
- Visie op de vernieuwing van het Sociaal Domein in de gemeente Nijkerk
- Verslag Dag van de Positieve Gezondheid Nijkerk
- Positieve gezondheid in Nieuwegein en Nijkerk – J.A. Walburg (is digitaal beschikbaar)
- Handleiding, techniek, voorbeelden, draaiboek etc. voor de positieve toekomstverkenning in Nieuwegein en Nijkerk (is digitaal beschikbaar)
- Video impressie van de positieve toekomstverkenning in Nieuwegein en Nijkerk
- Links naar filmpjes van de PTV: <https://www.youtube.com/watch?v=mso-t9KaW3M>

1.1.4 Nijmegen

Nijmegen heeft een Koploperproject waarin vele organisaties vertegenwoordigd zijn uit de 0de-1ste lijn. (<http://www.koplopers.org/>). Binnen het Koploperproject is een coöperatie van wijkkennis actief met deelnemers uit praktijk, beleid, onderzoek en onderwijs. Dit is een mooi platform waar ZOIB bij aan sluit. Nijmegen heeft naast het samenwerkings project met VGZ en de gemeente, ook een regioproject ingediend over de implementatie van wijkprofielen. Dit is gehonoreerd en zij zijn eind oktober 2014 van start gegaan.

De aanleiding van het project is dat Nijmegen op basis van de zogenoemde wijkprofielen in 35 wijken prioriteiten gaat kiezen in de gezamenlijk aanpak van gezondheidsproblemen. Hierin werken professionals van eerstelijnszorg/welzijn (inclusief de partners van de sociale wijkteams) en bewoners samen. Middels een kortlopend actie-onderzoek willen zij inzicht krijgen in hoeverre de gebruikers van de wijkprofielen profijt hebben van het werken met de wijkprofielen en wat de succesfactoren en knelpunten hier bij zijn. De resultaten van het actieonderzoek worden teruggekoppeld in een werkconferentie met stafverpleegkundigen, thuiszorgmedewerkers, innovatoren, gezondheidsmakelaars GGD, huisartsen en gemeenteambtenaren om concrete vervolgstappen voor implementatie en gebruik van de wijkprofielen vast te kunnen stellen.

Opgeleverde producten:

- Alle gegevens die in het kader van dit onderzoek verzameld zijn, vormen de input voor een werkconferentie, waar met thuiszorgmedewerkers gezondheidsmakelaars, huisartsen en gemeenteambtenaren concrete vervolgstappen voor implementatie en gebruik van de wijkprofielen worden bedacht en gepland.

1.1.5 Groningen

In samenwerking met ZonMw heeft ELANN / ROS op 9 oktober 2014 een provinciale bijeenkomst georganiseerd. Hiervoor zijn betrokkenen uit de sectoren zorg, welzijn, onderzoek, onderwijs en beleid samengekomen om in een open discussie werkwijze en focus te bepalen. Centraal stond de samenwerking tussen de gezondheidszorg en het sociale domein en dit op buurt of gemeenteniveau verder vorm te geven. Een gevarieerde vertegenwoordiging van vele disciplines, waaronder Zorgbelang en de gemeente was hierbij aanwezig. Menzis de zorgverzekeraar had zich met enige spijt afgemeld. Een duidelijk resultaat van deze focusdiscussie is de wens om van elkaar te leren. Onderlinge ontmoetingen op de werkvloer, het samen leren en multidisciplinair scholen kunnen daar wezenlijk aan bijdragen zo was de conclusie. Op basis hiervan heeft ELANN samen met de Hanzehogeschool, UMCG en Zorgbelang een inventariserend onderzoek gedaan. Het doel hiervan is op korte termijn kennis en ervaring te verzamelen waarmee de samenwerking tussen de relevante aanbieders versterkt kan worden. Wat is er al bekend of uitgevoerd aan scholing of methodieken op wijkniveau, voor de gewenste verbinding tussen de eerstelijns gezondheidszorg (m.n. huisartsen en wijkverpleegkundigen), sociaal werk en de bewoners (patiënt, cliënt, mantelzorger, vrijwilliger)? Uit dit onderzoek blijkt dat er veel theoretische kennis is over vernieuwing en het samenwerken op wijkniveau. Tegelijkertijd is de kennis, maar vooral de scholing disciplinair of in elk geval sectoraal gericht. Scholing volgt de vraag uit het veld en op dit moment is iedereen bedolven onder de eigen activiteiten binnen de decentralisaties. Het leren van anderen (in de wijk) is nog niet aan de orde geweest. Men verwacht dat daar komend jaar zeker behoefte aan is. Een van de geschetste dilemma's in dit onderzoek is de verantwoordelijkheid van gemeenten versus de roep om autonomie van professionals. Reguleren versus loslaten. Door deze activiteiten is er een behoefte aan urgentie ontstaan, aldus dit onderzoeksrapport. De (financiële) impuls van ZonMw heeft bijgedragen aan een versnelling van deze aanpak in de provincie Groningen.

Opgeleverde producten:

Eindrapportage waarin voor de provincie Groningen zijn opgenomen;

- Bestaande instrumenten voor (multidisciplinaire) scholing en leemtes;
- Lopend aanbod qua scholing en ontmoetingen in de buurt;
- De best practices als voorbeelden;
- Conclusies over een vervolg op deze inventarisatie;
- Plan kennis en ervaring inzetten t.b.v. samenwerkingsinitiatieven in de buurt;
- Medio september 2015 staat een conferentie gepland over het gebruik van deze kennis en de te nemen vervolgstappen.

1.1.6 Zeeuws-Vlaanderen

De regio Zeeuws Vlaanderen kenmerkt zich door een lage bevolkingsdichtheid. Daarnaast is er ook een duidelijke afname van het bevolkingsaantal en dit leidt tot een afname van het voorzieningenniveau. Inkrimpen van zorg- en ondersteuningsaanbod betekent ook inkrimpen van werkgelegenheid. Zorgaanbieders en zorgverzekeraar hebben sinds 2012 de handen ineen geslagen en als regionale proeftuin het plan *GoedLeven* opgesteld, met daarin vier deelprojecten. Deze zijn gebaseerd op een visie dat goede zorg niet perse duurder hoeft te zijn. ZonMw heeft in deze regio meerdere gesprekken gevoerd met contactpersonen van de proeftuin om gedeelde regionale (kennis)vraagstukken te kunnen formuleren en versnelling aan te kunnen brengen vanuit ZOIB. Dat was een proces: vraagstukken blijken niet altijd zo voor het oprapen te liggen. Daarnaast ging de energie van de proeftuinbestuurders m.n. op aan het opvangen van die krimp en aan het handhaven van basale voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn op locatie. Nadat deze thema's uitgewerkt waren trad een nieuwe regiocoördinator aan die focus aanbracht en regionale vraagstukken kon benoemen. Vraagstukken die nog niet waren opgepakt bij de deelprojecten. Een van die thema's is: 'Praat tijdig over uw laatste levensfase'. Een aantal huisartsen in de regio hadden al plannen hiertoe in aansluiting op een traject in het ziekenhuis. Ook Klaverblad (regionale Zorgbelang) wilde graag prioriteit hier aan geven. De zorgverzekeraar CS speelt een actieve rol in dit project.

ZonMw kon goed aansluiten doordat het ZonMw-programma Palliatieve zorg reeds concrete toepasbare resultaten/kennis heeft opgeleverd over dit thema, dat in Zeeuws Vlaanderen op maat en doorontwikkeld kan worden. Hiervoor heeft de projectleider van ROS/Robuust een subsidieaanvraag ingediend. ZonMw heeft hiermee op dit onderdeel van het plan *GoedLeven* een versnelling aan kunnen brengen door zowel kennis als budget bij te dragen. De ontwikkelde producten en behaalde resultaten dienen als goede basis en een vliegende start voor het vervolproject 'Palliatieve zorg; de patiënt centraal' binnen *GoedLeven*, aldus het onderzoeksrapport.

Opgeleverde producten:

- Workshop ZOiB congres Kennis in de buurt, 'Tijdig Spreken';
- Workshop Aandachtig gesprek voor huisartsen (sTimul);
- Inventarisatie vindplaatsen voor dialogen met burgers (leidraad). Wordt vervolgd in maart-april 2015;
- Verslag lunchbijeenkomst kerkgemeenschappen;
- Versterking relatie kerkgemeenschappen en (medisch) hulpverlening;
- Brochure 'Tijdig spreken over het Levenseinde'Specialisten/maatschappen en huisarts gaan gesprekken voeren over hun eigen rol in het formuleren van laatste zorgwensen (maart 2015).

1.1.7 Nieuwegein

Naast de samenwerking met de regio Nijkerk, is de regio Nieuwegein gestart met het project 'Effectstudie Welzijn op Recept'. Dit betreft een vervolgstudie op het succesvolle Op één lijn-project 'Welzijn Op Recept'. Dit project heeft al landelijk succes en wordt zelfs ook in andere landen in Europa ingezet. Met de effectstudie wil men inzichtelijk maken wat de opbrengst is van de inzet van Welzijn op recept voor burgers in Nieuwegein en heeft men tevens een vragenlijst voor WMO-hulpvragen uitgezet en geëvalueerd. Vanwege de transitie is er behoefte aan een effectief instrument om de behoeften van zorg en ondersteuning te inventariseren. Met de resultaten van de effectstudie hoopt men een ingang te vinden bij de zorgverzekeraars.

Opgeleverde producten:

- Drie informatieve deelstudies over zorggebruik, kwalitatief onderzoek naar keten welzijn op recept en sociale participatie;
- Vragenlijst sociale participatie & een nieuw theoretisch kader voor de keten van welzijn op recept. Deze deelstudies zijn samengevat in 1 beleidsdeel.
- De deelstudie met het kwalitatieve onderzoek kan bij MOVactor opgevraagd worden.
- Workshop congres ZOiB "Welzijn op recept".

2.2 Regio's die ZonMw/ZOiB zelf benaderd hebben

Naast de kandidaatsregio's, is ZonMw ook door andere regio's benaderd. Zij hebben van het initiatief ZOiB vernomen en gericht contact gezocht voor afstemming, advies of samenwerking.

Hier toe behoren de volgende regio's:

- Amstelveen
In september 2014 hebben zorg- en welzijnorganisaties in Amstelveen een 'Week van de Wijk' georganiseerd. Op verzoek heeft ZonMw tijdens het minisymposium een presentatie gehouden voor de uitvoerende disciplines. Wat is het beleidskader en welke kennis is beschikbaar voor 'de gezonde wijk'? Tijdens deze presentatie, en de volgende van het Trimbos-instituut en een huisarts, bleek weer dat de trend, de decentralisatie van beleid duidelijk is, maar een gezamenlijke uitvoering een uitdaging blijft. ZonMw heeft ook in Amstelveen een overzicht met alle lopende programma's, en factsheets met onderzoeksresultaten en erkende methodieken verspreid.
- Ridderkerk
Vanuit de gemeente Ridderkerk kwam de vraag: 'Hoe kunnen wij ons welzijnsbeleid baseren op kennis en gegevens vastgesteld op wijkniveau in de gemeente Ridderkerk? Wij denken aan een Vitaliteitsmonitor, hoe dat te realiseren?' ZonMw heeft hierover telefonisch geadviseerd. De richting van de antwoorden was a/ wat is er al bekend en b/ wie heeft dit al toegepast? Relevante instituten waren Tympaan, Academische werkplaats CEPHIR en Platform 31. Daarnaast hebben we bekende wijkanalyses en wijkscans gedeeld. Hiermee was de vraag voldoende beantwoord en is het contact afgesloten.

2.2.1 Overige vormen van kennisdeling vanuit ZOiB

- ZonMw heeft in elke regio een overzicht verstrekt waarop alle lopende of recente ZonMw-projecten met projectleiders staan vermeld. Dit overzicht kreeg een dankbaar onthaal omdat in de regio's zelf dit overzicht ontbrak en dat meteen al verbindingen tot stand bracht.
- De regio Haaglanden heeft de criteria van goede voorbeelden die bij ZonMw worden gehanteerd, overgenomen en gebruikt in hun eigen project in de regio.
- ZonMw heeft een aantal opties voor bestaande vragenlijsten m.b.t. inventarisaties WMO hulpvragen geïnventariseerd en voorgelegd aan de regio Nieuwegein.

2.2.2 Overige samenwerkingsinitiatieven vanuit ZOiB

- Zeeuws Vlaanderen en Noord Holland: beide groepen werken aan palliatieve zorg en specifiek wil men hierover het gesprek met de bevolking aangaan. De contactpersonen zijn door ZonMw met elkaar verbonden om ervaringen en kennis uit te wisselen. Hierbij heeft ZonMw projectresultaten uit het programma Palliatieve zorg kunnen overdragen ter ondersteuning van de nieuwe activiteiten in die regio's.
- Nieuwegein-Utrecht
Tussen de projectleider van de regio Nieuwegein en een medewerker van de GGD Utrecht is contact ontstaan over het toepassen van Positieve Gezondheid in hun gezondheidsbeleid.

2.2.3 Verbindingen tussen de verschillende ZonMw programma's en ZOiB

Naast het reguliere werkoverleg met de brede groep van ZOiB, waarbij programmasecretarissen waren aangesloten van de acht onderliggende programma's van ZOiB, waren er ook nog andere samenwerkingsactiviteiten die gelinkt waren aan ZOiB:

- Call *Samen bouwen aan veranderend zorglandschap voor ouderen*. Zeven programmaleiders (Zichtbare schakel, NPO, Op een lijn, Palliatieve zorg, PreventieKracht, Ambient Assisted Living en Disease management chronische ziekten) hebben gezamenlijk een subsidieoproep uitgezet tot het implementeren van reeds erkende resultaten uit die 7 programma's. Er zijn 16 subsidieaanvragen gehonoreerd. Cofinanciering was een voorwaarde voor honorering, het subsidiebedrag per projectaanvraag was maximaal € 50.000,-. Bij deze call was de vraag uit het veld leidend, net als dit het geval was bij ZOiB.
- In november 2014 is er een gezamenlijk factsheet gemaakt op het thema Positieve gezondheid. Meerdere ZonMw-programma's, (waaronder ZOiB) hebben projecten uitstaan die aansluiten bij de ontwikkeling naar een breder passende definitie van gezondheid. Breder dan de huidige definitie van de WHO die spreekt van de afwezigheid van ziekte. De gesprekken duren voort in 2015.

3. Kennisdossiers ZOiB

Een van de doelen uit het plan van aanpak van ZOiB was het publiceren van minimaal vijf kennis- en ervaringsdossiers op onderwerpen waaraan behoefte was in het veld. Het bleek in de praktijk weerbarstig om tot deze dossiers te komen. Vraagverheldering kostte meer tijd dan we hadden verwacht en soms lagen de prioriteiten anders bij gemeenten en zorgaanbieders. Uiteindelijk zijn we tot de volgende vier kennisdossiers gekomen:

3.1 Structurele borging samenwerking Zorgverzekeraar VGZ en gemeente Nijmegen

De gemeente Nijmegen, het Zorgkantoor VGZ en de Coöperatie VGZ (hierna: VGZ) werken al enkele jaren succesvol samen op het snijvlak van welzijn, ondersteuning, preventie en zorg. Deze partijen hebben hun samenwerking medio 2012 vastgelegd in een convenant. Het convenant loopt eind 2014 af. Dit plaatst betrokken partijen voor de vraag hoe men voor de komende jaren de onderlinge samenwerking wil borgen en mogelijk verder versterken mede in het licht van de komende beleidsmatige ontwikkelingen.

De gemeente Nijmegen en VGZ willen in een pilot komen tot een structurele borging van de onderlinge samenwerking. Zij gaan in de pilot de vormgeving van de samenwerking, de wijze van besluitvorming en gezamenlijke financiering, etc. nader uitwerken. De pilot zal ook voorstellen uitwerken voor een meer gestructureerde en integrale aanpak van de verschillende gebiedsgerichte vormen van welzijn, ondersteuning, preventie en zorg. Voor financiële ondersteuning van de pilot is een subsidieaanvraag ingediend, welke na beoordeling is gehonoreerd.

De gemeente Nijmegen, het Zorgkantoor VGZ en de Coöperatie VGZ werken al enkele jaren samen op het snijvlak van welzijn, ondersteuning, preventie en zorg. Deze partijen hebben hun samenwerking medio 2012 vastgelegd in een convenant dat eind 2014 afliep. Bureau Zorgmarktadvies heeft ondersteund bij de ontwikkeling van een nieuw convenant. Daarin is de structurele samenwerking voor de komende jaren geborgd.

Opgeleverde producten:

- Rapport financiering van preventie en inventarisatie van nieuwe oplossingen
- Flyer met informatie voor een succesvolle samenwerking tussen gemeente en zorgverzekeraar
- Workshop congres ZOiB " Samenwerking gemeente Nijmegen en VGZ"

3.2 Burgerparticipatie de regio 's Hertogenbosch

In Noord Brabant is een breed platform gevormd door de GGD (Brabant-breed) en de Provinciale Raad Gezondheid (PRG). In dat platform kwam de burgerparticipatie specifiek het burgerinitiatief als vraagstuk naar voren. In Noord Brabant heeft men een geschiedenis op dit punt, daar zijn namelijk meerdere particuliere zorgcoöperaties actief. Deze ontwikkeling is relevant voor de inwoners aldaar, maar tegelijkertijd geeft het feedback op het professioneel handelen en bestuurlijk op huidige wet- en regelgeving.

ZonMw heeft samen met de PRG een focusdiscussie georganiseerd om voor de prioriteiten en de aanpak van dit vraagstuk een breed draagvlak te vinden. Ook hier was een breed scala aan partijen betrokken, van de leden van de zorgcoöperaties tot de zorgverzekeraar Achmea.

Hierop hebben Tranzo (academische werkplaats Tilburg) en Movisie een subsidieaanvraag bij ZonMw ingediend. De aanvraag betreft kwalitatief onderzoek naar de werkzame factoren van particuliere zorgcoöperaties. Zowel het onderzoeksplan als de interpretatie van de resultaten werd besproken met een Klankbordgroep waar de leden van zorgcoöperaties (inwoners NB) een belangrijke plek innemen. De resultaten van dit project zijn op drie niveaus weergegeven; initiatiefnemers, zorgvragers en zorgverleners. Nieuw is het inzicht in betrokkenheid en belang van zorgvragers en zorgverleners. Het voortbestaan van een zorgcoöperatie vraagt veel inzet en communicatie van de initiatiefnemers. De bewoners worden niet vanzelfsprekend allemaal lid van deze coöperatie. Voor een vergelijking op succesfactoren tussen coöperaties is een nader, groter onderzoek nodig. Zo ook om de beleidsrelevante feedback richting wet- en regelgeving beter in beeld te brengen.

Opgeleverde producten:

- Rapport 'Gedeeld eigenbelang', dit wordt via de Tranzo website en de gemeentepagina van de Zonmw-website toegankelijk gemaakt voor belangstellenden, en publicaties;
- Communicatieplan i.s.m. Movisie om de resultaten beter onder de aandacht te brengen van beleidsmakers en de praktijk;
- Provinciale discussiebijeenkomst medio 2015, over de bestuurlijke consequenties van dergelijke burgerinitiatieven.

3.3 Kennisinfrastructuur

ZonMw heeft de vraag gesteld aan de relevante kennisinstituten hoe de kennisinfrastructuur te laten aansluiten bij de decentralisaties die nu in uitvoering zijn gegaan. Qua financiering en beleidvoering komt het zwaartepunt in de regio / gemeente te liggen. Hiermee veranderen de kennisvragen, maar ook het proces.

ZonMw / ZOIB heeft drie rapporten uitgegeven waarin beschreven wordt hoe de kennisinfrastructuur kan helpen om de transities zo goed mogelijk vorm te geven en kan aansluiten bij de vraagstukken en ontwikkelingen in de regio. De input voor deze rapporten is in samenspraak met de kennisinstituten tot stand gekomen. Op het gebied van zorg en welzijn is er veel veranderd. Vanaf januari 2015 vinden er drie zogeheten transities plaats: de invoering van de Participatiewet, de transitie van de jeugdzorg en de overheveling van de AWBZ-begeleiding en persoonlijke verzorging naar de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Om de kennisinfrastructuur helpend te laten zijn aan deze transities wordt steeds duidelijker dat ook de kennisinfrastructuur zelf aan verandering onderhevig is. Het zal veel meer gaan om een dynamische kennisnetwerkstructuur waarbij het klassieke onderscheid tussen kennisontwikkelaars en -verspreiders aan de ene kant en kennisgebruikers aan de andere kant verdwijnt. In plaats daarvan is sprake van een nauwe samenwerking in netwerkverband. Dit netwerk richt zich op verdere ontwikkeling en het uitwisselen van ervaringen, het overbrengen van innovaties van de ene naar de andere plaats en het organiseren van een groter adaptief en lerend vermogen van professionals. De professionals op de werkvloer vormen hierbij steeds meer de basis van de kennisinfrastructuur – zij hebben naar verwachting behoefte aan 'beproeft' kennis die zij kunnen toepassen en zullen die vervolgens ook willen uitdragen. Behalve inspirerende discussies heeft dit ook geresulteerd in drie rapporten.

Opgeleverde producten:

- Rapport Kennisinfrastructuur in transitie, reflectie-bijeenkomst op 9 juli 2014, Zorg en Ondersteuning in de Buurt, ZonMw, september 2014
- Rapport Kennisinfrastructuur in transitie, bijdrage van kennis aan de decentralisaties. Discussienota voor bijeenkomst van de Kenniskamer op 6 november 2014. ZonMw, oktober 2014.
- Rapport Inventarisatie opdracht verlening aan kennisinstituten, ZonMw okt. 2014. Een overzicht van activiteiten van de kennisinstituten op het gebied van sociale wijkteams en integraal werken
- Workshop op ZOiB congres Kennis in de buurt, 'Kennisinfrastructuur'

3.4 THUIS.LAB - 100 huiskamergesprekken in Noord-Holland

In Noord Holland organiseert thuiszorgorganisatie Omring onder de noemer THUIS, een brede discussie met de inwoners van die regio. De centrale vragen zijn 'Hoe wil jij later oud worden in NH, Wie zorgt er voor jou en Voor wie zorg jij? Aanvankelijk kwam dit plan bij ZonMw binnen via een subsidieronde onder regie van het Nationaal Programma Ouderen. In dat kader was die subsidieaanvraag niet relevant, maar het idee paste wel binnen het project Zorg en Ondersteuning in de Buurt. Met Omring en hun partners zijn diverse gesprekken gevoerd hetgeen resulteerde in de focus op het icoonproject 'huiskamergesprekken'.

De vraag was niet hoe deze huiskamergesprekken aan te pakken, maar wel hoe de (100) huiskamergesprekken systematisch gedocumenteerd kunnen worden zodat na afloop overall conclusies te trekken zijn voor de verdere inrichting van de ouderzorg. De hoge school Amsterdam voert samen met thuiszorgorganisatie Omring dit project uit. De focus ligt op de methodische aanpak (community of practice) en conclusies op geaggregeerd niveau.

Te verwachten producten:

- Rapportage over de verschillende onderdelen binnen de community of practice;
- Analyse en evaluatie van 13 huiskamergesprekken
- Leidraad (volgende) huiskamergesprekken
- Film (en trailer) met interviews
- Workshop congres Kennis in de buurt; 1 december 2014
- Vervolg organisatie van huiskamergesprekken in 2015

4. Meet the Experts (Interactieve werkbezoeken)

In het najaar konden o.a. zorgverleners, beleidsmakers en financiers zich op zeven verschillende locaties bij laten bijscholen over innovatieve ZOiB-projecten in een serie werkbezoeken onder de titel 'Meet the experts'. Deze bijeenkomsten beoogde meer, én betere samenwerking tussen zorgprofessionals in de eerste lijn, tussen zorg- en welzijnsorganisaties en tussen zorgverzekeraars en gemeenten.

Integraal werken, kennis delen en ophalen stond bij deze bijeenkomsten centraal. De bijeenkomsten werden gegeven door de projectleiders van de ZOiB-projecten of van een van de programma's die aan ZOiB verbonden waren. Voor zorgprofessionals werd accreditatie aangevraagd.

De gekozen onderwerpen waren onder meer Welzijn op recept, Zelfmanagement COPD en De eerste lijn van de toekomst. De bijeenkomsten waren verspreid over het hele land, om zo iedereen de gelegenheid te geven om deel te nemen.

Er zijn evaluaties gehouden bij elke bijeenkomst waar we lering uit kunnen trekken. Daarnaast is er van elke bijeenkomst een nieuwsbericht geplaatst op de themapagina www.zonmw.nl/zoib.

In totaal waren er 172 deelnemers, en uit de evaluatie bleek dat de Meet the Experts bijeenkomsten door de deelnemers gemiddeld werd gewaardeerd met een 7,6. Ook gaf 66% van de deelnemers aan dat de nascholing relevant was voor zijn of haar beroepspraktijk en 79% vond dat zijn of haar kennis door deze nascholing was toegenomen. Uit deze cijfers blijkt dat de Meet the Experts bijeenkomsten aansluiten bij de behoefte aan praktisch toepasbare kennis voor het werkveld. Deze werkbezoeken waren ook uitermate geschikt om nieuwe contacten te leggen tussen de verschillende domeinen.

Opgeleverd product:

- Zeven interactieve werkbezoeken door het hele land met 172 deelnemers.

5. ZOiB Congres 'Kennis in de Buurt'

Hoe ga je anders te werk voor een betere samenwerking in de buurt? Wie en wat heb je daarvoor nodig? Om daar inzicht in te geven, organiseerde ZonMw het congres 'Kennis in de Buurt'. Ter voorbereiding van het congres zijn verschillende kennisinstituten gevraagd mee te werken aan de voorbereiding. Zij hebben een oproep in het veld gedaan om ideeën voor sessies in te dienen. Vanzelfsprekend hebben ze zelf ook sessies ingediend en georganiseerd. Het congres was tevens de afsluiting van het initiatief ZOiB.

Tijdens de plenaire discussie "De buurt draait door" sprak Inge Diepman met burgers, professionals en een wethouder over de kansen en rafels van samenwerken in de buurt. Wat komt daar bij kijken? Hoe kunnen we elkaar vinden en aanvullen? Vervolgens werden tijdens ruim 60 interactieve sessies praktijkvoorbeelden getoond die werkbare oplossingen boden voor uitdagingen en knelpunten in het veld van Zorg en Ondersteuning in de Buurt.

De hoofdthema's van de 60 sessies waren:

- De burger centraal
- Integrale aanpak
- Informele zorg
- Eerstelijns
- Methodieken en competenties
- (Gemeentelijk) beleid / financiële aspecten
- Technologie
- Divers

Er was ook een kennismarkt aanwezig waar diverse kennisinstellingen en andere relevante organisaties uit de zorg en het sociale domein aanwezig waren om informatie te verstrekken en met elkaar in gesprek te gaan. Hier werd druk gebruik van gemaakt.

Dat er een behoefte bestaat aan een dergelijk congres blijkt uit het aantal bezoekers; maar liefst 1040 mensen waren bij dit congres aanwezig, vanuit gemeenten, kennisinstellingen, zorg en het sociale domein! Op initiatief van het ministerie van Economische zaken werd tijdens het congres ook de Green Deal beterinhetgroen.nl ondertekend door o.a. Economische Zaken, Staatsbosbeheer en Mediquest.

Een impressie van het congres is te vinden in de digitale publicatie: <http://publicaties.zonmw.nl/kennis-in-de-buurt/>. Deze was na afloop van het congres direct beschikbaar, waar de aanwezige deelnemers per sms-bericht van op de hoogte werden gebracht.

Opgeleverd product:

- Een grootschalig congres met 1040 deelnemers en 60 sessies
- Digitale publicatie Kennis in de Buurt, zie <http://publicaties.zonmw.nl/kennis-in-de-buurt/>

6. Externe contacten ZOiB, 2013- 2014

De specifieke werkcontacten tussen ZonMw en de (kennis-)instituten zijn hieronder toegelicht.

RIVM

6.1 Proeftuinen (actualisering)

Op verzoek van VWS heeft ZonMw ook in de regionale proeftuinen gezocht naar vraagstukken, verbindingen om waar mogelijk een versnelling aan te brengen. Dat heeft in twee regio's tot resultaten geleid.

-Friesland. In deze provincie wordt door zorgverzekeraar en gemeenten gewerkt aan de onderlinge verbindingen ondermeer in het Programma Sociale- en Medische 1^e lijn. De Vereniging Friese Gemeenten, De Friesland zorgverzekeraar, Zorgbelang Fryslân, LHV Kring en de Provincie hebben de volgende doelstelling geformuleerd:

- Het programma wil deze organisaties dichter bij elkaar brengen, inclusief de huisartsen.
- Er wordt gewerkt aan geschikte samenwerkingsmodellen tussen de partijen, waarbij ook de nieuwe rol van wijkteams en wijkverpleegkundige aan bod komt.

ZonMw heeft daar als gesprekspartner geadviseerd en kennis gedeeld. Met name bleken de ervaringen van en rapporten over de wijkverpleegkundigen Zichtbare schakel van toepassing. Anderzijds bleek dat de ervaring met de opzet van wijkteams in Leeuwarden, interessant is voor andere contacten in het land.

-Zeeuws Vlaanderen. In deze (krimp-)regio speelt duidelijk de vraag hoe met minder zorg (en budget) toch de noodzakelijke regionale voorzieningen op peil te houden? Binnen deze hectiek en zijn ook praktische (kennis-)doelen geformuleerd. ZonMw heeft in deze regio aansluiting gevonden bij het project Praten over het levenseinde. Vanuit het ZonMw-programma Palliatieve zorg is kennis van methodieken gedeeld. Ook is de projectleider (ROS) hier in contact gebracht met projectleiders elders in het land om over gezamenlijke vraagstukken uit te wisselen. ZonMw heeft concreet met een bescheiden financiële impuls, de regionale discussies die Zorgbelang Zeeland (Klaverblad) op locatie met de bevolking wil voeren, een impuls kunnen geven. Dit versnelt de lopende aanpak en levert weer input voor de scholing van huisartsen en verpleegkundigen.

6.2 Local in Noord Brabant en projectvoorstel binnen RIVM.

In mei 2014 kwam het verzoek van RIVM (S. de Bruin) aan ZonMw om te participeren in een klankbordgroep voor een SPR project proposal research SPS 102: "Local care for local health, who needs what?" (LOCAL). Dit is een interne subsidie-aanvraag van het RIVM.

Behalve ZonMw waren in die klankbordgroep ook vertegenwoordigd; GGD Nederland, AMC/UvA, In één, ROS-Robuust, Unie KBO/Centrale Samenwerkende Ouderenorganisaties, Mezzo, VNG, GGD Oost-West Brabant, en Volksgezondheid van de Gemeente Utrecht.

Dit plan van het RIVM borduurde voort op een project dat in 2013-2014 werd uitgevoerd in Noord Brabant door de Academische werkplaats Publieke Gezondheid Tranzo getiteld "Tools ter bevordering van een effectieve samenwerking preventie-curatie in de wijk":

De publieke gezondheidszorg en de eerstelijnsgezondheidszorg kunnen elkaars taken op het gebied van preventie en zorg versterken door op wijk- of buurtniveau samen te werken. Hiermee wordt het aanbod meer afgestemd op de behoeften en mogelijkheden van de inwoners. In zeven pilotwijken in Noord-Brabant is een wijkprofiel ontwikkeld. Dit profiel wordt via een beleidsdialoog verrijkt met de kennis en expertise van de lokale wijkactoren. Dit leidt tot een concreet gemeenschappelijk plan van aanpak passend bij de wijk. Het project resulteert in een uniforme basismodule en flexibele modules

voor wijkprofielen en werkwijzen voor het voeren van een beleidsdialoog om de samenwerking preventie-curatie in wijken te faciliteren en te initiëren.

Het genoemde project LOCAL beoogde een verdere toetsing van de tools die lokale beleidsmakers ondersteunen bij hun lokaal (gezondheids-)beleid. In november is door de DR van het RIVM besloten om dit project niet te honoreren. In de genoemde klankbordgroep wordt nu verder nagedacht over een andere manier waarop deze doelstelling kan worden gerealiseerd.

6.3 Centrum Gezond Leven (RIVM)

- Op 19 september 2013 heeft ZonMw zowel via de Adviesgroep als de Klankbordgroep deelgenomen aan de bespreking van het evaluatierapport van het project 'Professionals versterkt' van het Centrum Gezond Leven (CGL).
- Op 31 maart was de startconferentie *Preventie in de buurt*

Het CGL is gestart met het project Preventie in de buurt in opdracht van VWS.

Het accent van dit project ligt op versterking van preventie in de huisartsenpraktijk. De bedoeling van dit traject is dat professionals in de huisartsenpraktijk en professionals in de publieke gezondheid elkaar ontmoeten, kennis en kunde delen zodat de samenwerking tussen deze verschillende professionals versterkt. Er zijn verschillende activiteiten gepland waaronder:

- Beschrijving van goede voorbeelden van samenwerking tussen professionals publieke gezondheid en professionals in de huisartsenzorg
- Regionale ontmoetingen tussen deze verschillende groepen
- Advies op maat trajecten om de samenwerking te versterken

CGL voert dit project uit samen met NHG, LHV, Pharos en het Trimbos-instituut.

ZonMw was uitgenodigd voor de startbijeenkomst op 31 maart 2014. ZonMw heeft daar de betekenis van en relatie met het initiatief Zorg en Ondersteuning in de Buurt toegelicht, en de nodige informatie aangeboden. Voor het CGL-project Preventie in de buurt is met name een link gelegd met de ZonMw-programma's 'Op een Lijn' en 'Academische werkplaatsen' (PG en Thuiszorg).

Behalve de kerngroep waren bij deze aftrap ook aanwezig PGV Nederland (voorheen GGD Ned), een ROS, NISB, achterstandsfonds huisartsen, de gezondheidsfondsen, en de V&VN / praktijkverpleegkundigen.

6.4 Vilans

6.4.1 Gezamenlijke of aanpalende inspanningen ten behoeve van de regio's

ZonMw en Vilans hebben regelmatig uitwisseling gehad over hun activiteiten in de regio's met name in de Proeftuin-regio's opdat beider inzet aanvullende waarde heeft. Het thema wijkgericht werken is een van de 4 centrale ontwikkelthema's in het werkprogramma (t/m 2015). Vilans verbindt de thema's integrale zorg in de buurt en sociale wijkteams, waarbij opvalt dat de informele zorg nadrukkelijk aandacht krijgt. Vilans onderzoekt de meerwaarde van de wijkteams.

ZonMw heeft de informatie benut die Vilans heeft opgenomen in de *Rapportage onderzoek lokale samenwerkingsvormen langdurige zorg (2014)*. Daar zit namelijk een regionale rapportage bij van ondermeer Den Bosch en Zeeuws Vlaanderen, twee regio's waar ZonMw ook actief is geweest. Ook heeft Vilans een ondersteuningsplan *Betere zorg voor minder kosten, kennisinfrastructuur populatiemanagement (2014)* opgesteld. Met dit plan in opdracht van VWS, ontwikkelt Vilans een kennisinfrastructuur die de proeftuinen op meerdere niveaus (bestuurder, programmaleider, projectleider) versterkt in hun doelstelling en verrijkt met de nodige kennis. ZonMw is actief in de proeftuinen Friesland en Zeeuws Vlaanderen en de wederzijdse activiteiten daar hebben we uitgewisseld. ZonMw heeft bij haar oriëntatie in Hardenberg (Vitaal Vechtdal) geconstateerd dat de vraagstukken waar die gezondheidscentra voor staan, op dit moment (medio 2014) met hulp van Vilans kan worden beantwoord. Dat ging bijvoorbeeld over samenwerking rond zorg bij dementie. De Academische werkplaats thuiszorg/dementie kon hiervoor input leveren.

6.4.2 Kennispleinen

ZonMw heeft met Vilans meerdere opdrachten uitgezet voor het aldaar ontwikkelen van Kennispleinen. Bijvoorbeeld het kennisplein Chronische zorg en de werkplaats Zelfmanagement. Op deze pleinen en onderliggende werkplaatsen worden interventies uit ZonMw-programma's verzameld, geanalyseerd en ongevormd tot meer generiek toepasbare producten. Die toepassing geldt voor professionals, patiënten, opleiders en docenten. Via de programma's Diseasemanagement, Nationaal Programma Ouderen en Zorg voor Beter is ZonMw actief bij de kennispleinen betrokken en ook bij de website Beteroud.nl.

Amstelveen

Week van de Wijk. Op 27 september 2014 heeft ZonMw gehoor gegeven aan de uitnodiging van zorgcentrum Brentano, om een presentatie te geven over recent overheidsbeleid betreffende de zorg en ondersteuning. Het was belangrijk om de huidige beleidstrend (decentralisaties) weer te geven, toe te lichten, en daarbij passende onderzoeksresultaten voor de lokale aanpak te presenteren. ZonMw heeft daar evidence methodieken gepresenteerd. Er waren veel vragen over de moeilijkheid van een gesprek met de cliënt met overgewicht, of met een roker over het stoppen met roken. Professionals staan voor nieuwe taken en hebben behoefte aan nieuwe methodieken bijvoorbeeld shared decisionmaking en motivational interviewing. Na ZonMw volgde het Trimbos-instituut met de evidence aanpak preventie van depressie, en een huisarts die deze aanpak in zijn praktijk had geïntroduceerd. Tot slot van die middag presenteerden buurtbewoners hun initiatieven om mensen bij elkaar te brengen en onderlinge hulp te organiseren. Het was een drukbezochte, geanimeerde bijeenkomst.

Movisie

ZonMw heeft met medewerkers van Movisie (en GGD Ned) oriënterende gesprekken gevoerd over relevante thema's. Vooral de verbinding tussen preventie, zorg en welzijn was onderwerp van gesprek. Movisie heeft een belangrijke rol in de ondersteuning van sociale wijkteams. Daartoe ontwikkelt zij een leaflet over het uitvoeren van een wijkanalyse, handreikingen voor professionals en ontwikkelt zij relevante kennis tot een kennisdossier. Intussen staat ook de verbinding tussen welzijn en zorg bij Movisie op de agenda. Zo heeft ZonMw Movisie als partner betrokken bij het onderzoek van Tranzo in Tilburg, naar de werkzame factoren van zorgcoöperaties. Movisie heeft hiervoor de literatuurstudie gedaan.

ROS

De Rossen zijn voor ZonMw een belangrijk contact gebleken bij het werken in de regio s. Op meerdere plaatsen werken zij al aan de samenwerking tussen huisarts en wijkverpleegkundige, huisarts en gemeente of huisarts en welzijnswerk. De wijkscan van de ROS draagt bij aan een gezamenlijke staat van weten, waarop beleid kan worden gevoerd. Als zodanig is de ROS in Groningen en in Zeeuws Vlaanderen, een ankerpunt en coördinatie geweest voor het ophalen en ondersteunen van regionale (kennis-)vragen.

7. Conclusie

Als we terugkijken naar het initiatief ZOiB, kunnen we concluderen dat hoewel de doelen redelijk ambitieus waren gesteld, we in relatief korte tijd veel hebben bereikt. Dit ging niet altijd even gemakkelijk. Binnen ZonMw was het soms ook zoeken naar de juiste weg, maar daarvoor was het ook een experiment. Het experiment heeft ook zeker bijgedragen aan de verbinding tussen de verschillende programma's binnen ZonMw, hoewel hier nog veel te halen valt.

We hebben ervaren dat het tijd kost om inzicht te krijgen in de context van een regio: wie zijn de spelers, hoe liggen de belangen en wat is de regionale ambitie. Om regionale vraagstukken en kennisvragen inzichtelijk te krijgen moeten de juiste mensen rond de tafel zitten én blijkt vraagarticulatie in het algemeen een tijdrovend proces te zijn. De invoering van de transities vroegen en kregen ook regelmatig prioriteit van de projectleiders, waardoor het proces van de projecten van ZOiB soms wat vertraging opliep.

Het initiatief ZOiB had een korte doorlooptijd en was bedoeld om een eerste impuls te geven aan het veld, waarna de partijen zelf moeten zorgen voor continuïteit en financiering. Veel projectleiders gaven te kennen dat ze erg blij waren met het principe van een experiment in plaats van een vaststaande call, maar dat ze graag nog wat meer tijd (of geld) hadden gekregen om de resultaten verder uit te werken en beter te borgen. Zeker ook omdat structurele financiering vanuit gemeenten en/of zorgverzekeraars

nog maar mondjesmaat van de grond is gekomen in de diverse regio's. Op het moment dat de transities formeel van start gingen (1 januari 2015), stopte het experiment ZOiB.

Er is gebleken hoe belangrijk het is om overzichten beschikbaar te stellen van bestaande kennis, geordend op thema's die aansluiten op de vraagstukken/kennisvragen. Deze thema's zijn niet altijd de onderzochte onderzoeksvragen, maar juist een dwarse verbinding daar tussen. Met het implementeren, het toepasbaar maken van kennis door de gebruikers, heeft ZonMw geëxperimenteerd tijdens onder andere de Meet-the-expert-bijeenkomsten en het congres *Kennis in de buurt* op 1 december 2014. Deze concrete middelen voorzagen duidelijk in een behoefte.

Verbinding van kennis is nodig, niet alleen tussen partijen in de praktijk. Ook de verbinding tussen praktijk, beleid, onderzoek en onderwijs is en blijft uiterst relevant. Onderzoeksresultaten moeten gedeeld worden met praktijkorganisaties, maar (kennis)vragen en ervaringen uit de praktijk moeten ook invloed hebben op selectie en de inrichting van onderzoeksprojecten en –programma's en zichtbaar zijn voor beleidsmakers.

In het algemeen kunnen we stellen dat deze aanpak ZonMw een beter inzicht gegeven in de informatie- en kennisbehoefte in de regio m.b.t. de samenwerking tussen de zorg en het sociale domein. Op basis hiervan kan ZonMw haar praktijkgerichte programmering en de ontsluiting van kennis en ervaring optimaliseren en beter inspelen op behoeften van burgers, maar ook van zorgaanbieders, gemeenten en verzekeraars. De resultaten hebben een toegevoegde waarde voor het maatschappelijk belang van de vooruitgang in zorg en welzijn.

De algemene bevinding is dat er in korte tijd (en met een vertraagde start) veel is gerealiseerd. Het ging daarbij om een veranderende landelijke en lokale beleidscontext en een inzet die in verschillende opzichten een experimentele status had en gepaard ging met nieuwe rollen, taken en werkwijzen.

De bredere ervaring is dat het experiment te vroeg wordt afgerond. Een dergelijke programmatische benadering vergt een langere doorlooptijd en de projecten zijn veelal nog niet afgerond. Deze vorm van intensieve samenwerking levert wel veel op. Het is een keus om hier als beleidsmakers geld in te steken.

7.1 Positieve aspecten samengevat

Uitwisseling, verbinding, nieuwe werkwijzen:

- Er was veel energie, mensen wilde er echt tegen aan gaan.
- Leren van collegae, meedenken, breed meedoen en bijdragen.
- Directer betrokken zijn bij meerdere programma's en elkaars kennis gebruiken en doorgeven
- 'Open *mind*' m.b.t. 'anders doen'.
- Bewustmaking van meer mogelijkheden van programmeren.
- Ruimte en vrijheidsgraad, eigen regie kunnen nemen.
- Het veld wist ZOiB goed te vinden

Regionale verbindingen/lokaal programmeren:

- Het erop uitgaan en met de regio's in contact komen, outreachend werken.
- Verdieping op de regionale aanpak en – werkwijze.
- Verbinden van regionale en landelijke vraagstukken, 'zorg op maat' bieden.
- Intensief en vraaggericht samengewerkt met 7 regio's resulterend in mooie opstartsubsidies.
- De hoge acceptatiegraad van de ZonMw betrokkenheid

Bredere resultaten:

- ZonMw heeft zich bij landelijke en lokale partijen (anders) op de kaart gezet.
- Aansprekende lokale verbeterprojecten, proeftuinrapport, 'praatplaat', experiment met kennisinstituten, werkbezoeken, kennissyntheses en congres.

7.2 Aanbevelingen

- Experimenten zoals ZOiB i.p.v. vaststaande calls voorzien in een behoefte; het is aan te bevelen om een dergelijk experiment te herhalen, met een langere doorlooptijd;
- Het thema zorg en ondersteuning in de buurt is nog zeer actueel; een vervolg binnen ZonMw (op nog nader te bepalen wijze) is aan te bevelen;
- ZonMw kan prima fungeren als onafhankelijke, verbindende partij voor kennisdragers- en vragers, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden en expertise van de verschillende partijen, bijvoorbeeld als vindplaats van kennis.

ZonMw stimuleert gezondheids-
onderzoek en zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
Fax 070 349 51 00
info@zonmw.nl
www.zonmw.nl

